

Vergaderjaar 1987–1988

20 080

Wijziging van de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs en de Overgangswet ISOVSO met betrekking tot het aanbrengen van enige wijzigingen van aanvullende, wetstechnische en uitvoeringstechnische aard

Nr. 6

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 15 april 1988

In deze memorie van antwoord wil ik graag reageren op de vragen en opmerkingen die de vaste Commissie voor Onderwijs en Wetenschappen in het voorlopig verslag heeft gemaakt.

I. Algemeen

De fractie van de P.v.d.A. informeert waarom in de memorie van toelichting wel het advies van de Onderwijsraad van 2 april 1986 is opgenomen, en niet dat van 1 juli 1986.

Onbedoeld is het laatstgenoemde advies niet als bijlage bij de memorie van toelichting afgedrukt. Ik heb dit advies als bijlage bij deze memorie van antwoord gevoegd.

De vraag van de V.V.D.-fractie ten aanzien van het instandhoudingsbeleid/opheffingsbeleid is beantwoord in hoofdstuk II, artikel I, onderdeel L (artikel 104) van deze memorie.

De R.P.F.-fractie meent dat de memorie van toelichting niet uitblinkt door helderheid. Er ontbreekt een algemeen gedeelte dat aangeeft welke onderwerpen worden behandeld, en onder de beschrijving van het advies van de Onderwijsraad van 1 juli 1986 is verzuimd aan te geven op welke artikelonderdelen de aan de Onderwijsraad voorgestelde wijzigingen betrekking hadden, aldus deze fractie.

Naar mijn oordeel is het overbodig om in de memorie van toelichting bij een wetsvoorstel dat zeer divers van aard is – zoals uit het intitulé van het onderhavige wetsvoorstel reeds blijkt – een algemeen gedeelte op te nemen waarin wordt aangegeven welke onderwerpen aan de orde komen. De zin hiervan ontbreekt: iedere wijziging is apart, per onderdeel, toegelicht en van kenmerken die een aantal onderdelen gemeenschappelijk hebben, is in dit wetsvoorstel geen sprake. Omdat ik ervan uit was gegaan dat ook het advies van de Onderwijsraad van 1 juli 1986 zou worden gepubliceerd, was een opgave van de artikelonderdelen waarop de voorgestelde wijzigingen betrekking hebben, overbodig. Vanzelfsprekend is het steeds mijn voornemen op adequate wijze duidelijkheid te verschaffen, hetgeen naar mijn mening ook bij het onderhavige wetsvoorstel het geval is.

II. Artikelen

Artikel 1 (Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs)

Onderdeel A (artikel 3)

Ten aanzien van artikel 1, onderdeel A, vraagt de C.D.A.-fractie zich af waarom aan artikel 3 van de Interimwet op het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs (ISOVSO) een nieuw zesde lid moet worden toegevoegd en of hier geen aansluiting moet worden gezocht bij de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO). Deze fractie zou graag vernemen waarom de voorgestelde ontheffingsbepaling zich beperkt tot die vakken waarvoor geen bewijs van bekwaamheid is aangewezen.

Door de toevoeging van het voorgestelde zesde lid aan artikel 3 wordt aangesloten bij artikel 114 van de Overgangswet W.V.O. dat eveneens ziet op de situatie waarin voor een bepaald vak geen bewijs van bekwaamheid is aangewezen. Met name aan deze bepaling bleek behoefte te bestaan toen als gevolg van de inwerkingtreding van de ISOVSO voor de scholen voor voortgezet speciaal onderwijs de verplichting ontstond ten minste 2 vakken van het voortgezet onderwijs te geven. Voor veel scholen viel de keuze in dit verband op het vak algemene technieken, waarvoor tot dusverre nog geen bewijs van bekwaamheid is aangewezen.

Overigens is de reactie van de C.D.A.-fractie voor mij mede aanleiding om in de bij deze memorie gevoegde nota van wijziging een aanvulling op de voorgenomen wijziging voor te stellen waarmee aansluiting wordt bereikt bij artikel 33, eerste lid, van de WVO. Door toevoeging van een bepaling die het mogelijk maakt bij tijdelijke afwezigheid van een leraar of in geval geen bevoegde leraar voorhanden is, tijdelijk, dat wil zeggen telkens voor ten hoogste 1 jaar, van de eisen van benoembaarheid af te wijken, wordt naar mijn mening in een behoefte die zich inmiddels met name in het voortgezet speciaal onderwijs heeft aangediend, voorzien.

De fractie van D66, die de voorgestelde toevoeging van het zesde lid aan artikel 3 toejuicht, vraagt inzicht in de mate waarin thans onbevoegd les wordt gegeven, dit in verband met het te verwachten aantal aanvragen van bevoegdheidsverklaringen en de werkdruk op het ministerie. De R.P.F.-fractie stelt voorts de vraag voor welke vakken onbevoegd lesgeven nu mogelijk wordt, waaruit de praktische noodzaak daartoe blijkt en of te zeggen valt hoeveel leerkrachten het betreft.

Voor een goed begrip merk ik op dat het in de situatie waarop de voorgestelde regeling ziet, strikt genomen niet gaat om «onbevoegd» lesgeven, dat wil zeggen zonder het *vereiste* bewijs van bekwaamheid. Evenmin is sprake van vakken waarvoor «onbevoegd» lesgeven door de voorgestelde regeling mogelijk wordt. Juist de mogelijkheid «bevoegd» les te geven wordt met de regeling beoogd. Zoals hiervoor al werd aangegeven, is de behoefte aan deze regeling ontstaan toen veel scholen voor voortgezet speciaal onderwijs kozen voor het vakgebied algemene technieken, waarvoor de definitieve bevoegdheidsregeling nog niet tot stand is gekomen. Ter voorkoming van stagnatie in het onderwijs heb ik mij inmiddels genoodzaakt gezien, in afwachting van de onderhavige wettelijke regeling, een voorlopige voorziening te treffen, waardoor het mogelijk werd het onderwijs in het vak algemene technieken door daartoe «bevoegd» verklaarde docenten te laten geven. Daartoe heb ik de voorlopige bevoegdheidsregeling voor docenten algemene technieken in het voortgezet onderwijs (circulaire DI/SC/CO 141.275, dd. 24 september 1984) van overeenkomstige toepassing verklaard. Het beroep dat tot dusverre op deze voorziening is gedaan, is veel groter dan verwacht. Inmiddels zijn de aanvragen afgehandeld en is voor ± 490 docenten een bevoegdheidsverklaring afgegeven.

Naar ik aanneem, zal de komende tijd nog slechts incidenteel een bevoegdheidsverklaring voor algemene technieken worden aangevraagd, zodat in dit verband geen sprake meer zal zijn van extra werkdruk op het ministerie. Voor zover mij bekend, bestaat op dit moment binnen het voortgezet speciaal onderwijs geen behoefte aan bevoegdheidsverklaringen voor andere vakken, waarvoor geen bewijs van bekwaamheid is aangewezen.

Onderdelen B, C en D (artikelen 12, 13 en 19)

De C.D.A.-fractie zou graag kennismaken van mijn standpunt op het commentaar van de Provinciale Onderwijsraad van Friesland op het advies van de Onderwijsraad van 1 juli 1986 over het Fries in het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Bij de voorbereiding van het onderhavige voorstel van wet heb ik het commentaar van de Provinciale Onderwijsraad van Friesland op het advies van de Onderwijsraad mede in mijn overwegingen betrokken. Met de opvatting van de Provinciale Onderwijsraad dat een eenzijdige, vakmatige benadering van het Fries in het speciaal onderwijs niet in het belang kan zijn van de leerlingen, ben ik het eens. Het standpunt van de Provinciale Onderwijsraad om in het schoolwerkplan te vermelden dat het Fries mede als voertaal wordt gebruikt en aan te geven dat en op welke wijze de leerlingen in aanraking worden gebracht met de Friese taal en cultuur, deel ik niet. In de memorie van toelichting (nr. 3, blz. 4, onderdelen B, C, D en M, tweede lid) heb ik mijn standpunt terzake reeds weergegeven.

Voorts zouden de fracties van het C.D.A., de P.v.d.A., de V.V.D. en D66 in het kader van het streven de ISOVSO zo veel mogelijk te harmoniseren met de Wet op het basisonderwijs (WBO) graag willen weten waarom is afgezien van een verplichte invoering van het onderwijs in de Friese taal aan de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs in de provincie Friesland.

Vooraleerst merk ik op dat harmonisatie van ISOVSO en WBO geen doel op zichzelf is. Het gaat er, mijns inziens, om de wettelijke regelingen onderling zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen, doch verschillen tussen de regelingen zullen, gelet op de verschillen tussen de onderwijssoorten blijven bestaan.

Mijn beleid is er op gericht kinderen waar mogelijk uit het (voortgezet) speciaal onderwijs terug te plaatsen naar het regulier onderwijs. In dit verband en ook gelet op de diversiteit van het (voortgezet) speciaal onderwijs ben ik van mening dat het aan de eigen verantwoordelijkheid van de bevoegde gezagsorganen moet worden overgelaten op welke wijze aandacht aan de Friese taal zal worden besteed. Van de scholen die blijkens hun schoolwerkplan terugplaatsing uitdrukkelijk als doelstelling van het onderwijs zien, mag worden verwacht dat zij in hun onderwijs zo veel mogelijk rekening zullen houden met het regulier onderwijs inclusief het daarbij – voor wat betreft het basisonderwijs – behoudens ontheffing verplichte onderwijs in de Friese taal. Voorts is voor scholen van belang dat leerlingen die vanwege hun handicap niet in staat kunnen worden geacht onderwijs in een tweede taal te volgen, daartoe ook niet verplicht zijn. Ook in het kader van het streven naar deregulering acht ik het van belang dat met het huidige voorstel een ontheffingsregeling achterwege kan blijven. Voor wat betreft het gebruik van het Fries als voertaal alsmede de aandacht voor de Friese taal en cultuur merk ik nog het volgende op. Het onderwijs moet worden afgestemd op de ontwikkelingsmogelijkheden en het ontwikkelingsniveau van de leerlingen. Het gebruik van de voertaal zal daarbij een belangrijk hulpmiddel zijn. Ik ben van mening dat hierop het best kan worden ingespeeld door, evenals in de WBO, het gebruik van het Fries als voertaal facultatief te stellen.

De fractie van het C.D.A. vraagt waarom de extra verplichting slechts geldt ten aanzien van de Friese taal en cultuur, en niet ten aanzien van andere (facultatieve) vakken. De fractie van D66 merkt voorts op dat in onderdeel D van artikel I bepaald is dat in het schoolwerkplan gemotiveerd moet worden aangegeven of en zo ja op welke wijze een facultatief wettelijk voorschrift uitvoering vindt op de school. Deze fractie juicht een dergelijke benadering toe, daar deze strookt met haar opvatting over de functie van het schoolwerkplan, namelijk een beschrijvend en reflectief document met een dynamisch karakter. Genoemde fractie bepleit een consequente doorvoering van genoemde benadering voor alle schoolwerkplanvoorschriften met een (min of meer) facultatief karakter. De fractie van D66 denkt daarbij met name aan de eindexamenmogelijkheid voor leerlingen van het voortgezet speciaal onderwijs in het reguliere voortgezet onderwijs (artikel 19, tweede lid onderdeel m, van de ISOVSO), aan handelingsplanning (artikel 19, vijfde en zesde lid, van de ISOVSO) en aan symbioseonderwijs (artikel 19, elfde lid, van de ISOVSO).

Ik deel de opvatting die de fractie van D66 naar voren brengt inzake de functie van het schoolwerkplan, als een beschrijvend en reflectief schooldocument met een dynamisch karakter. Ook onderschrijf ik de mening dat het opnemen van een verantwoording van het al dan niet opnemen in het onderwijsprogramma van de school van een facultatief, wettelijk voorschrift past binnen de hiervoren genoemde functie van het schoolwerkplan. Deze benadering zal in de toekomst op passende wijze gehanteerd worden om gewenste ontwikkelingen in gang te zetten en tot stand te brengen. Ik wil echter niet uit het oog verliezen dat het stadium waarin de schoolwerkplanontwikkeling in het (voortgezet) speciaal onderwijs zich bevindt, het ongewenst maakt thans in de richting van het onderwijsveld aanvullende eisen ten aanzien van het schoolwerkplan te presenteren. Vanuit deze overwegingen acht ik een consequente doorvoering van de benadering, gekozen in artikel I, onderdeel D, op andere deelterreinen van het (voortgezet) speciaal onderwijs op dit moment niet gewenst. Het op selectieve wijze toepassen van dit instrument versterkt het effect dat een dergelijk instrument kan hebben.

Met genoegen heb ik geconstateerd dat de R.P.F.-fractie kan instemmen met het voorstel het onderwijs in de Friese taal in het (voortgezet) speciaal onderwijs niet imperatief maar facultatief te doen zijn. De fractie gaat er daarbij terecht van uit dat aan scholen die het onderwijs in de Friese taal opnemen in het schoolwerkplan de daarbij behorende bekostiging wordt verleend. De vergoeding voor de kosten van het onderwijs in de Friese taal is verwerkt in de programma's van eisen in het kader van het Londo-bekostigingsstelsel.

De vraag van de fractie van de R.P.F. met betrekking tot de vraag over de «nieuw gevormde school» is beantwoord bij de onderdelen E en F.

Onderdelen E en F (artikelen 25 en 26)

Met betrekking tot de voorgestelde toevoeging aan het tweede lid van artikel 25 en derde lid van artikel 26 van de ISOVSO zou de C.D.A.-fractie willen vernemen waarom de reikwijdte niet beperkt is tot «de reeds bestaande school». De R.P.F.-fractie stelt de vraag hoe vaak de hierbedoelde situatie zich voordoet respectievelijk zich vermoedelijk zal voordoen.

Indien van een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs, het speciaal onderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs beëindigd wordt, heeft «de reeds bestaande school» voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs opgehouden te bestaan en is er een nieuwe school ontstaan waar nog slechts het overgebleven onderwijs verzorgd wordt. Op deze nieuwe school zijn de voorgestelde toevoegingen van toepassing. Hoe vaak beëindiging van het voortgezet speciaal onderwijs

bedoeld in artikel 104, eerste lid, laatste volzin, van de ISOVSO zich zal voordoen, is afhankelijk van demografische ontwikkelingen en het door de regering te voeren doelgroepenbeleid voor het (voortgezet) speciaal onderwijs. Op dit moment is het doen van iedere voorspelling derhalve uiterst speculatief. «Verzelfstandiging» van de vso-component van een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs heeft tot op heden niet plaatsgevonden. Wel zijn voor het plan van scholen voor de jaren 1987-1990 hiertoe enige aanvragen ingediend, doch deze zijn niet gehonoreerd wegens het niet voldoen aan de criteria van de planprocedure. Aangezien hier het initiatief bij de bevoegde gezagsorganen berust, kan ik niet beoordelen hoe vaak zich dit in de toekomst zal voordoen.

De fractie van de R.P.F. vraagt of kan worden aangegeven hoe de door de Onderwijsraad gedane suggestie om in artikel I, onderdelen D en E (bedoeld zal zijn: E en F) de woorden «op de nieuw gevormde school» zijn verwerkt. Deze onderdelen bevatten in het concept zoals voorgelegd aan de Onderwijsraad, de zinsnede: «Indien sprake is van (...) beëindiging van ....». Naar aanleiding van het advies van de Onderwijsraad is deze zinsnede vervangen door: «Indien een nieuwe school ontstaat als gevolg van beëindiging van ....». Daarmee is de suggestie van de Onderwijsraad, zij het met een andere redactie dan de raad voorstelde, op passende wijze verwerkt.

Onderdeel G (artikel 31)

Ten aanzien van de voorgestelde wijziging van artikel I, onderdeel G, verzoekt de P.v.d.A.-fractie aan te geven hoe dit voorstel zich verhoudt met de brief van de Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen van 2 juni 1987.

De te treffen wijziging beoogt de flexibiliteit van de mogelijkheid tot toepassing van het artikellid te vergroten. Waar de inspecteur tot nu toe verplicht is in het geval dat de ontheffing wordt verleend, deze toe te kennen voor de duur van een geheel jaar (ofwel een tijdvak van 12 maanden) voorziet de wijziging erin het de inspecteur mogelijk te maken de ontheffing te verlenen voor de duur van een op een individuele situatie toegesneden periode, voor zover passend binnen een termijn van twaalf maanden. In de brief van 2 juni 1987 werd onder andere gerapporteerd over een toezegging gedaan tijdens het overleg dat op 12 februari 1987 met de vaste Commissie van Onderwijs en Wetenschappen werd gevoerd.

Deze toezegging had betrekking op een misverstand dat postgevat zou kunnen hebben bij de leden van het so-vso inspectiecollege als gevolg van de tekst van de brief van de hoofdinspecteur dd. 28 oktober 1985.

Uit die tekst zou onbedoeld de conclusie te trekken zijn dat er nog slechts voor maximaal tweemaal een jaar ontheffing kan worden verleend. Het aanbrengen van een dergelijke beperking werd niet beoogd hetgeen tijdens het overleg ook nadrukkelijk is aangegeven. De onderhavige technische aanpassing voorziet in het verhogen van de gebruiksmogelijkheid zonder dat het toepassingsbereik van het artikellid wordt aangetast.

Wat betreft de opmerking over de evaluatiegegevens inzake het ontheffingenbeleid in het kader van artikel 31, vijfde lid, van de ISOVSO kan ik mededelen dat de Hoofdinspecteur de gegevens betreffende het gevoerde ontheffingenbeleid in het schooljaar 1986-1987 heeft toegezonden. De evaluatie is mede op deze gegevens gebaseerd. Op 12 januari 1988 (kamerstuk 19 398) heb ik de Kamer nadere informatie over deze evaluatie gezonden.

De fractie van D66 veronderstelt dat met «jaar» schooljaar en niet kalenderjaar wordt bedoeld.

Deze veronderstelling is onjuist: een jaar is slechts een schooljaar, als dat expliciet is aangegeven. In de onderhavige bepaling is ook met opzet voor «jaar» (ofwel een tijdvak van twaalf maanden) gekozen, omdat het voor kan komen dat in januari de gelegenheid bestaat om examen af te leggen. Een leerling die op 26 juni van het jaar x 20 jaar wordt, en eerst in januari van het jaar $x + 1$ examen kan doen, is niet gebaat met een ontheffing voor één schooljaar, dat immers op 31 juli van het jaar x afloopt. Hier is een ontheffing «tot 31 januari $x + 1$ » op haar plaats, ofwel minder dan één jaar. De verwijzing naar het vigerende ontheffingenbeleid is niet correct, omdat ook thans ontheffingen worden verleend voor een (zij het geheel) jaar.

Onderdeel H (artikel 34)

De fractie van de P.v.d.A. verzoekt de regering te verduidelijken waarom ter voorkoming van de genoemde problemen bij het herhalingsonderzoek in het voortgezet speciaal onderwijs is gekozen voor de formulering «binnen 2 jaar», zonder binding aan een vastgestelde leeftijd van leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs. Slechts voor leerlingen van bij voorbeeld 14 jaar of ouder zou, zo meent deze fractie, de formulering «binnen 2 jaar» wenselijk zijn. Zij verzoekt de regering om een reactie op deze gedachte.

Met het treffen van deze wijziging heeft de regering nog eens willen benadrukken dat de bezinning op het eigen handelen van het schoolteam in het licht van de belangen van de leerling en zijn ouders van grote betekenis is. Het vastleggen in de wetgeving van een moment waarop dit gebeurt, vormt de garantie dat deze bezinning ook daadwerkelijk plaatsvindt. Bij het treffen van deze regeling is niet gedacht aan het leggen van een binding aan een vastgestelde leeftijd voor leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs. De formulering «binnen 2 jaar» is gekozen ter voorkoming van een situatie waarin het herhalingsonderzoek eerst op een zodanig tijdstip plaatsvindt, dat terugplaatsing op grond van het herhalingsonderzoek in de praktijk niet meer mogelijk of zinvol is. De hier bepleite flexibiliteit is niet alleen van belang voor de leerling die op latere leeftijd het voortgezet speciaal onderwijs binnenkomt. Ook ten aanzien van de jongere leerlingen kan het van betekenis zijn om, in verband met de planning van de verdere schoolloopbaan, binnen twee jaar na plaatsing een herhalingsonderzoek te doen uitvoeren. Een binding aan de leeftijdsgrens van 14 jaar als gesuggereerd, ontnemt het schoolteam de mogelijkheid ook voor de leerling die jonger is dan 14 jaar en in het voortgezet speciaal onderwijs is geplaatst, met het herhalingsonderzoek direct in te kunnen spelen op de ontwikkeling die de leerling binnen het onderwijs doormaakt.

Onderdeel J (artikel 65)

De fractie van de P.v.d.A. vraagt aan te geven waarom indertijd in de wet is gekozen voor scholen of afdelingen bestemd voor kinderen met een verschillende meervoudige handicap en waarom in het Onderwijskundig besluit ISOVSO sprake is van «kinderen met eenzelfde meervoudige handicap», alsmede waarom het zinvol zou zijn om te bepalen dat kinderen op een school of afdeling voor meervoudig gehandicapten allemaal dezelfde handicap moeten hebben. Voorts vraagt deze fractie of aangetoond kan worden dat scholen of afdelingen waarop kinderen met verschillende handicaps zitten, slechter functioneren dan die waarop kinderen met eenzelfde combinatie van handicaps zitten. De fractie van D66 meent dat het gehanteerde begrip «handicap» misverstanden oproept en het begrip in artikel 2 van het Onderwijskundig besluit ISOVSO op dezelfde en onjuiste wijze gebruikt wordt.

De situatie ten aanzien van scholen voor meervoudig gehandicapte kinderen is een andere dan die ten aanzien van afdelingen voor meervoudig gehandicapte kinderen. Bij afdelingen gaat het om een relatief klein aantal leerlingen en dus een beperkte formatie. Bij deze beperkte formatie blijft de differentiatiecapaciteit beperkt en te gering om kinderen met zeer uiteenlopende en complexe hulpvragen een adequate onderwijsopvang te bieden. Om onderwijskundige redenen is derhalve indertijd gekozen om de afdelingen te beperken tot dezelfde meervoudige handicap. Ten aanzien van de scholen voor meervoudig gehandicapte leerlingen is de noodzaak tot deze beperking niet aanwezig daar het hier om grotere aantallen leerlingen gaat. De ruimere formatie die hierdoor op de school aanwezig is, maakt het mogelijk leerlingen met verschillende meervoudige handicaps adequaat onderwijs te bieden. Ik heb begrip voor de mogelijk stigmatiserende werking van de term «handicap». Anderzijds moet ik constateren dat alternatieven voor het aanduiden van deze term ontbreken. Overigens meen ik dat het gehanteerde begrip «handicap» geen misverstanden kan oproepen daar hiermee alleen de in artikel 2 van de wet genoemde handicaps bedoeld kunnen worden.

De R.P.F.-fractie vraagt zich af of de voorgestelde bepaling moet worden gezien in het licht van de beperking van de groei van het (voortgezet) speciaal onderwijs en welke bestaande oprichtingsplannen door die bepaling worden getroffen.

Het voorstel heeft geen betrekking op de beperking van de groei van het (voortgezet) speciaal onderwijs. Met de toevoeging van een onderdeel e aan artikel 65, tweede lid, ISOVSO wordt beoogd de planprocedure optimaal te kunnen laten verlopen. Voorwaarde om te kunnen beoordelen of een school voor meervoudig gehandicapte kinderen past in een evenwichtig geheel van onderwijsvoorzieningen is bekendheid met de onderscheiden handicaps van de leerlingen voor wie de school is bestemd. Er worden geen bestaande oprichtingsplannen door de voorgestelde bepaling getroffen.

Onderdeel L (artikel 104)

De P.v.d.A.-fractie vraagt waarom er niet is aangesloten bij artikel 108 van de WBO, zodat het openbaar onderwijs veilig wordt gesteld. De fractie wijst hierbij naar de parlementaire behandeling van de Overgangswet ISOVSO. De fractie vraagt of de regering bereid is op dit punt de ISOVSO op de WBO af te stemmen. Ook de V.V.D.-fractie stelt een vraag over de rol van de provincie in geval van opheffing van een openbare school. Artikel 108, vijfde lid, van de WBO bepaalt dat het opheffingsbesluit van de gemeente goedkeuring van gedeputeerde staten behoeft. Gedeputeerde staten weigeren hun goedkeuring als niet meer zou zijn voorzien in voldoende gelegenheid tot het volgen van openbaar onderwijs. Integrale overname van deze bepaling in artikel 104 van de ISOVSO zou het misverstand kunnen doen ontstaan dat in elke gemeente voldoende openbaar (voortgezet) speciaal onderwijs aanwezig zou moeten zijn, hetgeen uiteraard niet zou kunnen omdat deze scholen een bovengemeentelijk of zelfs landelijk karakter hebben. Verder acht ik het onjuist een beslissing over voortzetting van de bekostiging bij een andere instantie te leggen dan de instantie die gaat over de aanvang van de bekostiging. Het oordeel over het opheffingsbesluit van de gemeente zou dan ook dienen te liggen bij de minister. Hiermee zou tevens worden aangesloten bij de systematiek van de planprocedure waarin immers ook de eindbeslissing bij de minister ligt, en bij het vierde lid van artikel 104 waarin de beslissing ten aanzien van het bijzonder onderwijs bij de minister is gelegd. Gezien de gestelde vragen heb ik in de bij deze memorie gevoegde nota van wijziging de ISOVSO op dit punt op de WBO afgestemd op een wijze waarbij rekening wordt gehouden met het

andere karakter van het (voortgezet) speciaal onderwijs. Tevens is artikel 104 gesplitst in de artikelen 104 en 104a, teneinde harmonisatie met de op 1 januari 1988 van kracht geworden wijzigingen van de artikelen 107 en 108 van de WBO te bewerkstelligen (Stb. 1987, 611). De splitsing heeft gevolgen voor de artikelen 105 en 106 (nota van wijziging, onderdelen D, E, F en G). Met betrekking tot artikel 104a, vierde lid, merk ik nog het volgende op. Ingeval de minister zijn goedkeuring aan het raadsbesluit tot opheffing van een openbare school onthoudt, en de duur van het onthouden van deze goedkeuring is verstreken, dient de gemeenteraad opnieuw een opheffingsbesluit te nemen, zo hij daartoe wil overgaan. De procedures van het derde tot en met het vijfde lid zijn dan van toepassing.

Artikel II (Overgangswet ISOVSO)

Onderdeel B (artikel E 2)

De fractie van het CDA stelt een aantal vragen over de samenhang tussen het Onderwijskundig besluit ISOVSO, het Besluit buitengewoon onderwijs 1967, en de voorgestelde wijziging van artikel E 2 van de Overgangswet ISOVSO, waar het het begrip «meervoudige handicap» betreft.

Op grond van het Besluit buitengewoon onderwijs 1967 kon aan een school een bijzondere afdeling verbonden worden voor kinderen die behalve aan de handicap waarvoor de school bedoeld is, ook lijden aan een andere niet als gevolg van die handicap te beschouwen gebrek. Er konden zich dus verschillende combinaties van handicaps voordoen. Op grond van het Onderwijskundig besluit ISOVSO is de afdeling voor speciaal onderwijs aan meervoudig gehandicapte kinderen bestemd voor kinderen met eenzelfde meervoudige handicap, met dien verstande dat een van de handicaps de handicap is op grond waarvan zij tot de school waaraan de afdeling is verbonden, kunnen worden toegelaten. Dit betekent dat de leerlingen van bedoelde afdeling allen dezelfde combinatie van handicaps moeten hebben en dus bepaalde soorten van afdelingen voor meervoudig gehandicapte kinderen die onder het Besluit buitengewoon onderwijs 1967 mogelijk waren, onder de ISOVSO niet meer mogelijk zijn, zoals het CDA terecht opmerkt.

Onderdeel C (artikel E 3)

Naar aanleiding van de vraag van de C.D.A.-fractie hoeveel afdelingen en van welke soort worden geregeld door de leden 3a, 3b en 3c van artikel E 3 merk ik op dat het gaat om

- voor wat betreft lid 3a: 2 afdelingen voor voortgezet buitengewoon onderwijs aan meervoudig gebrekkige kinderen aan scholen voor buitengewoon onderwijs aan meervoudig gebrekkige kinderen;
- voor wat betreft lid 3b: 2 afdelingen voor meervoudig gebrekkige kinderen aan scholen voor buitengewoon onderwijs aan slechthorende kinderen en 1 afdeling voor meervoudig gebrekkige kinderen aan een school voor buitengewoon onderwijs aan langdurig zieke kinderen;
- voor wat betreft 3c: 3 afdelingen voor zeer moeilijk lerende kinderen aan scholen voor buitengewoon onderwijs aan moeilijk lerende kinderen.

De Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen,
N.J. Ginjaar-Maas

Aan de Staatssecretaris van Onderwijs en Wetenschappen

Bij bovenvermeld schrijven zond u de Afdeling primair onderwijs van de Onderwijsraad om advies een nadere wijziging van het concept-wetsvoorstel tot wijziging van de ISOVSO en de OISOVSO, waarover zij reeds op 2 april 1986 (OR 1/108 P) had geadviseerd. De Afdeling bericht u ter zake als volgt.

Voorgesteld wordt (artikel I, onderdeel B) vanaf 1 januari 1988 scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs aan meervoudig gehandicapte kinderen uitsluitend te bestemmen voor kinderen met eenzelfde meervoudige handicap. De Afdeling ziet voor deze beperking geen noodzaak.

In de eerste plaats wijst zij daarbij op het interimkarakter van de wetgeving voor het speciaal onderwijs. Het doel daarvan is de ontwikkeling van de scholen voor speciaal onderwijs in de richting van orthopedagogische onderwijsinstituten te stimuleren, zonder nauwkeurig aan te geven waar men moet uitkomen. Het gaat daarbij vooral om processen die zich binnen de scholen moeten afspelen. Ook scholen voor meervoudig gehandicapte kinderen moeten tijdens de periode van interim-wetgeving in de gelegenheid worden gesteld om op basis van de hulpvraag van de kinderen schoolwerkplannen en handelingsplannen te ontwikkelen voor de kinderen die na een onderzoek als bedoeld in artikel 33 van de ISOVSO tot deze scholen zijn toegelaten. Of een school in staat is op de hulpvraag van het kind een bevredigend antwoord te geven dient daarbij bepalend te zijn en niet de toevallige combinatie van handicaps.

Daarnaast is het in een school voor meervoudig gehandicapte kinderen in een aantal gevallen erg moeilijk om te bepalen of er sprake is van kinderen met eenzelfde meervoudige handicap of van kinderen met verschillende meervoudige handicap. Voor een school ligt de situatie hierdoor het grotere aantal en de bredere spreiding anders dan voor een afdeling. Met andere woorden: wat misschien te bereiken is bij een klein aantal meervoudig gehandicapte kinderen in een afdeling (de vaststelling van eenzelfde meervoudige handicap), is daarom nog niet bereikbaar bij een veelvoud hiervan binnen een school. Bovendien acht de Afdeling het niet onredelijk om te veronderstellen dat de criteria voor opname in een school voor meervoudig gehandicapte kinderen langzaam zullen worden bijgesteld of veranderd.

Met artikel II, onderdelen A en B, kan de Afdeling instemmen. Wel wil zij u in overweging geven in artikel E3 een ontheffingsmogelijkheid op te nemen voor wat betreft de aanvangsdatum van het onderwijs. Met name in geval van nieuwbouw dwingt deze bepaling een bevoegd gezag – indien als gevolg van trage bouwprocedures een gebouw niet tijdig gereed is – tot het treffen van dure en omslachtige noodvoorzieningen ten einde het onderwijs voor 1 januari 1987 te laten beginnen.

Los van de nadere wijziging van het concept-wetsvoorstel tot wijziging van de ISOVSO en de OISOVSO heeft u de Afdeling ook nog voorgelegd het standpunt van gedeputeerde staten van Friesland ten aanzien van het behoudens ontheffing verplicht stellen van het onderwijs in de Friese taal, opgenomen in het eerder toegezonden concept-wetsvoorstel (artikel I, onderdelen B en C). Gedeputeerde staten bepleiten:

- a. de verplichting van het Fries als voertaal in het (voortgezet) speciaal onderwijs;
- b. verplichte aandacht voor de Friese taal en cultuur in dit onderwijs zonder mogelijkheid tot ontheffing;
- c. geen verplichte invoering van het vak Friese taal in het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Het standpunt van gedeputeerde staten gaat de Afdeling te ver. Aan de andere kant is het voor haar wel aanleiding geweest zich nog eens te bezinnen op uw voorstel tot (in beginsel) verplicht onderwijs in de Friese taal. Zij heeft daarbij mede in aanmerking genomen dat het beleid er op gericht is kinderen waar mogelijk uit het (voortgezet) speciaal onderwijs terug te plaatsen naar het regulier onderwijs. Op grond daarvan is zij tot de conclusie gekomen, dat er geen behoefte bestaat aan verplicht onderwijs in de Friese taal. Zij geeft er de voorkeur aan om verplichtingen ter zake zoveel mogelijk achterwege te laten en het aan de eigen verantwoordelijkheid van de schoolbesturen over te laten op welke wijze aandacht aan de Friese taal en/of cultuur zal worden besteed. Het ligt voor de hand te veronderstellen en het mag ook worden verlangd dat de scholen die blijkens hun schoolwerkplan terugplaatsing uitdrukkelijk als doelstelling van het onderwijs zien in hun onderwijs zoveel mogelijk rekening zullen houden met het reguliere onderwijs inclusief het daarbij – voor wat het basisonderwijs betreft – verplichte onderwijs in de Friese taal. Een algemene verplichting is in de ogen van de Afdeling dan ook overbodig.

De Afdeling geeft u in overweging alvorens over te gaan tot indiening van het (nader gewijzigde) concept-wetsvoorstel tot wijziging van de ISOVSO en de OISOVSO het bovenstaande in uw beschouwingen te betrekken.

Namens de Afdeling voornoemd,
I.A. Diepenhorst, voorzitter
H.J.M. Hoefnagel, algemeen secretaris